

"1000 DAGEN NA RIO"

VOORSTELLEN VOOR EEN DUURZAAMHEIDSBELEID IN VLAANDEREN EN BELGIE

1. Inleiding

Precies duizend dagen geleden vond in Rio de Janeiro de Wereldconferentie over Milieu en Ontwikkeling van de Verenigde Naties (UNCED) plaats. Nooit waren op één plaats meer staatshoofden en regeringsleiders samen om zich te beramen over de toekomst van onze planeet.

Hoewel in Rio geen mirakeloplossingen werden gevonden en velen het resultaat van de internationale Conferentie nogal mager vonden, betekende UNCED toch de start van een nieuw bewustwordingsproces, en werden er vooral een aantal engagementen aangegaan. Concreet werden drie belangrijke overeenkomsten gesloten. De Conventie over Klimaatverandering heeft als hoofddoel de strijd tegen het broeikaseffect. De Conventie over Biodiversiteit wil de wereldwijde uitroeiing van planten en dieren tegengaan.

Het belangrijkste en meest ambitieuze akkoord is echter Agenda 21, een bundeling van actieprogramma's rond alle aspecten van duurzame ontwikkeling die gevolgen hebben tot ver in de 21ste eeuw. Deze Agenda biedt het kader voor een op duurzaamheid gericht milieu- en ontwikkelingsbeleid. Agenda 21 bevat, naast aanbevelingen over internationale samenwerking, ook aanbevelingen over milieu-educatie, preventieve gezondheidszorg, energiebeleid, industrieel beleid, verkeersbeleid, landbouwbeleid en wetenschapsbeleid. Agenda 21 bestaat uit vier grote delen: de sociale en economische dimensies, behoud en beheer van natuurlijke hulpbronnen, versterking van de rol van doelgroepen en de instrumenten of middelen die nodig zijn om de voorgestelde aanbevelingen daadwerkelijk uit te voeren.

De uitdagingen van Agenda 21 zijn enorm. Vandaag moet de mensheid beslissen over haar eigen lot en toekomst. Kiest ze daarbij niet resoluut voor duurzaamheid, dan wordt het eigen voortbestaan in gevaar gebracht. De nationale overheden moeten de in Rio aangegane engagementen uitvoeren. Voor België ligt de verantwoordelijkheid zowel bij de federale regering als bij de gewestregeringen. Zij moeten de aanbevelingen uit Agenda 21 omzetten in concrete programma's die omkaderd worden door een algemeen

en coördinerend duurzaamheidsbeleid. Duizend dagen na Rio stel ik vast dat er in ons land te weinig vorderingen werden gemaakt in de vertaling van de Agenda 21. Dat blijkt uit de 230 schriftelijke vragen die ik hierover stelde en uit de interpellaties van de bevoegde ministers.

Om de beleidsimplementatie van Agenda 21 te versnellen, wil ik vandaag een aantal voorstellen lanceren. Het zijn in de eerste plaats structurele maatregelen die ons in staat moeten stellen om het stadium van de pilootprojecten en afzonderlijke initiatieven stilaan te overstijgen.

2.Voorstellen

Een duurzaam milieu- en ontwikkelingsbeleid ligt niet altijd zo voor de hand. Er is zowel inzicht als creativiteit nodig om de beste intenties om te zetten in concrete beleidsmaatregelen en om de soms zeer ingewikkelde vraagstukken op een geïntegreerde manier aan te pakken.

Er is ook een groot politiek en maatschappelijk draagvlak nodig om van duurzame ontwikkeling een beleidsprioriteit te maken. Het ontwikkelen van een duurzaamheidsbeleid blijft een uitdaging, die op tal van vlakken grote inspanningen vraagt en op een doordachte manier moet gebeuren. Het gaat dus niet om het opzetten van enkele geïsoleerde projecten, maar wel om het inpassen van het concept Duurzame Ontwikkeling in alle onderdelen van het beleid.

Minister De Batselier en de Vlaamse regering hebben op 15 februari ll. een waardevol initiatief genomen. Er werden 19 werkgroepen opgericht om een concreet programma op te stellen voor de uitvoering van Agenda 21. Zowat alle diensten van de Vlaamse administratie worden erbij betrokken. Dat het niet gaat om het oprichten van nieuwe praatchamers blijkt uit de opdracht die de werkgroepen meekregen : nog voor het einde van het jaar moet iedere werkgroep minstens één concrete nieuwe beleidsmaatregel voorstellen aan de regering.

Duurzame ontwikkeling is de ontwikkeling die de basisbehoeften van de huidige generaties bevredigt, zonder de mogelijkheden van de toekomstige generaties aan te tasten. Dat betekent op de eerste plaats dat er grenzen zijn aan het gebruik van het milieu. Maar het wil tevens zeggen dat het milieubeleid niet los mag staan van het algemene ontwikkelingsbeleid. Duurzame ontwikkeling betekent dan ook minder armoede, meer sociale rechtvaardigheid (in Zuid en Noord), meer democratie, de verandering van productie- en consumptiepatronen en de beheersing van consumptie en demografie. Het betekent bovendien zoeken naar een dynamisch evenwicht tussen het gebruik van natuurlijke hulpbronnen en economische investeringen en technologische ontwikkelingen. Het vereist een grote politieke betrokkenheid van alle maatschappelijke

geledingen.

Een duurzaam milieu- en ontwikkelingsbeleid is globaal en allesomvattend en tegelijk pragmatisch. Agenda 21 is daarvoor een goede leidraad. Het actieprogramma vertrekt van de vaststelling dat integratie en uitbreiding van de zorg voor milieu en ontwikkeling zal leiden tot de bevrediging van de fundamentele behoeften van de mens, tot een verbetering van de levensstandaard voor iedereen, tot een betere bescherming en een beter beheer van ecosystemen, en tot meer veiligheid en welvaart. De verwezenlijking van Agenda 21 kan niet zonder een intense internationale en mondiale samenwerking. Maar een succesvolle implementatie is toch op de eerste plaats de verantwoordelijkheid van de afzonderlijke regeringen.

Onze federale en gewestelijke regeringen moeten dus zorgen voor :

- een betere informatievoorziening
- uitbreiding van het instrumentarium
- meer participatie van de betrokken doelgroepen
- heroriëntering van het wetenschappelijk en technologisch onderzoek
- meer financiële middelen voor een duurzaamheidsbeleid
- een gecoördineerd en geïntegreerd milieu- en ontwikkelingsbeleid
- het spelen van een internationale voortrekkersrol

Het einddoel is een duurzaam milieu- en ontwikkelingsbeleid *op alle terreinen*. Zover zijn we duidelijk nog niet, noch op het federale niveau, noch op het niveau van de gewesten. De antwoorden op mijn schriftelijke vragen tonen duidelijk aan dat er nog veel werk aan de winkel is. In sommige departementen moet het werk zelfs nog beginnen.

De voorstellen zijn erop gericht om de uitbouw van een duurzaam milieu- en ontwikkelingsbeleid te versnellen. Het zijn vooral structurele maatregelen die ons in staat moeten stellen om het stadium van de pilootprojecten en afzonderlijke initiatieven stilaan te overstijgen.

2.1. Een minister voor duurzame ontwikkeling krijgt een coördinatietaak

De afstemming van het hele beleid op duurzaamheid kan op verschillende manieren gebeuren. Ik ben voorstander van een minister voor Duurzame Ontwikkeling, zowel in de federale regering als in de Vlaamse regering. Deze minister moet een coördinerende taak krijgen en zorgen voor de integratie van duurzaamheid in alle beleidsdomeinen. Op die manier kan reeds bestaand overleg worden geformaliseerd.

Deze taak moet worden toegevoegd aan het pakket van de premier of een vice-premier op het federale niveau en aan de minister-president of de minister vice-president van de Vlaamse regering. In elk geval beschouw ik het als een belangrijke opdracht die o.m. ook de beleidsplanning op korte en op lange termijn omvat.

2.2. De MINA-raad wordt een raad voor een duurzame samenleving

In Vlaanderen heeft de MINA-raad een cruciale rol in de uitbouw van een duurzaam milieu- en ontwikkelingsbeleid. Deze raad zou de Vlaamse regering en de Vlaamse Raad permanent moeten bijstaan in het voeren van een duurzaamheidsbeleid. Vandaag beschikt de MINA-raad niet over die bevoegdheid. De taak van de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen, opgericht in 1991, bestaat uit het geven van adviezen aan de Vlaamse regering en aan de Vlaamse Raad over alle aangelegenheden die betrekking hebben op het leefmilieu en/of het natuurbehoud. Deze bevoegdheid kan hij uitoefenen zowel op eigen initiatief als op vraag van de Vlaamse regering. De Vlaamse regering is wel verplicht advies in te winnen van de MINA-Raad over alle voorontwerpen van decreet die betrekking hebben op milieu en natuur en wint ook advies in over de algemene krachtlijnen van het te voeren beleid inzake milieu en natuur en het daarmee verbonden begrotingsbeleid.

Ik pleit voor een uitbreiding van bevoegdheden en takenpakket. Enerzijds moet de adviesplicht worden uitgebreid naar alle beleidsdaden die betrekking hebben op milieu en duurzame ontwikkeling. Anderzijds moet de MINA-raad betrokken worden bij elk beleidsvoorbereidend werk dat betrekking heeft op milieu en duurzame ontwikkeling. Ook lijkt het me essentieel dat de MINA-raad niet alleen (en misschien zelfs niet op de eerste plaats) zorgt voor goede technische adviezen, maar ook en vooral een forum is voor overleg tussen *alle* maatschappelijke doelgroepen van het duurzaamheidsbeleid. In dat licht zou ook de taakverdeling tussen de MINA-raad en de Sociaal Economische Raad van Vlaanderen eens opnieuw bekeken moeten worden.

2.3. Er moet een efficiënte taakverdeling komen tussen de Nationale Raad voor Duurzame Ontwikkeling en het Planbureau

De Nationale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (NRDO) werd op 13 oktober 1993 geïnstalleerd met als algemene opdracht advies te geven over duurzame ontwikkeling op verschillende beleidsdomeinen. Daarnaast zou hij een katalysator-functie kunnen hebben voor onderzoeken op het vlak van duurzame ontwikkeling. De taken en opdrachten van deze raad zijn minder goed omschreven dan die van de MINA-raad. Wie advies vraagt en aan wie advies moet gegeven worden en hoe het zit met de coördinatie

tussen de departementen of met de taakverdeling met bijv. de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven of de Nationale Raad voor Wetenschapsbeleid, is verre van duidelijk. Die duidelijkheid is nochtans nodig, wil de raad au serieux genomen worden.

Het is verder ook geen geheim dat er organisatorisch een en ander misloopt binnen de NRDO. De raad is slecht omkaderd en beschikt niet over voldoende middelen om naar behoren te kunnen functioneren. Zo is er bijv. geen geld om wetenschappelijke experten in te schakelen. Wil de NRDO een beleidsadviserend orgaan worden dat tevens de nodige stimuli kan geven aan het wetenschappelijk onderzoek, dan is er financiële en logistieke ondersteuning nodig. Er is vooral ook een goede organisatiestructuur nodig om de mensen en de middelen efficiënt in te zetten. De taakomschrijving, de nodige omkadering en tijdhorizonten waarbinnen moet gewerkt worden, moeten duidelijker afgebakend worden. Daarom stel ik voor om de NRDO te herstructureren. De algemene vergadering, aangevuld met een aantal werkgroepen, blijft de centrale pijler in de werking van de raad. Maar daarnaast moet er een kader worden uitgebouwd van adviseurs en administratieve krachten die de voorzitter van de raad bijstaan bij de voorbereiding van de vergaderingen en bij de uitwerking van de adviezen. Tevens kunnen door dat kader de activiteiten van de verschillende werkgroepen worden gecoördineerd.

Ik vind het verder belangrijk om te onderzoeken of het nationaal Planbureau, in het licht van een nieuwe en verruimde functiebepaling, niet nauwer betrokken kan worden bij het nationaal beleid inzake duurzame ontwikkeling. Deze dienst zou de formele bevoegdheid moeten krijgen om het nationaal rapport voor duurzame ontwikkeling op te stellen. In het verleden is vaak gebleken dat de opstelling van dit rapport met moeilijkheden gepaard ging. Door deze taak aan het Planbureau toe te vertrouwen, zou hieraan kunnen verholpen worden. Uiteraard moet het Planbureau hiervoor een logistieke ondersteuning krijgen in de vorm van een aparte cel voor duurzame ontwikkeling. Naast de opstelling van het nationaal rapport, behoort het tot de taak van deze cel het nationale beleid voor duurzame ontwikkeling en de administratieve uitwerking ervan te coördineren.

2.4. Een bijkomende impuls geven aan het wetenschappelijk onderzoek voor een duurzaam beleid

Ik pleit hier niet voor de oprichting van nog een nieuw instituut of instelling. Uit de vorige voorstellen moet duidelijk zijn dat het er vooral op aan komt bestaande structuren en instrumenten aan te passen of efficiënter in te zetten. Zo ook inzake wetenschappelijk onderzoek. Er gebeurt veel zowel fundamenteel als toegepast onderzoek dat nodig is voor de moeilijke omschakeling naar een duurzame samenleving. Een meerjarig impulsprogramma zou een aantal nog bestaande leemtes kunnen opvullen en de inspanningen bundelen en coördineren. Ik wil vooral dat bijkomende onderzoeksinspanningen gericht

worden op het ontwikkelen van scenario's voor ecologische reconversie en op de sturingsinstrumenten voor maatschappelijke trendbreuken. Complementair zou er ook op het Vlaams niveau een initiatief kunnen genomen worden. Hier is er ons inziens vooral nood aan meer strategisch basisonderzoek dat vandaag noch door het "fundamenteel" gericht NFWO, noch door het "toegepast" gericht IWT wordt ondersteund.

2.5. Een gemeentelijke convenant voor duurzame ontwikkeling

In Agenda 21 wordt terecht veel belang gehecht aan de inbreng van lokale gemeenschappen. Daarom is het nodig om ook het gemeentelijk beleid meer te richten op duurzame ontwikkeling en af te stemmen op het gewestelijk duurzaamheidsbeleid. De bestaande milieuconventant is daarvoor een goed instrument. De overeenkomst loopt af in 1996 en moet nu dus geëvalueerd worden. Het is meteen de gelegenheid om bijkomende of aangepaste bepalingen af te spreken. De ervaringen met het Klimaatverbond kunnen daarbij zeker ook dienstig zijn.

2.6. Agenda 21 omvat ook internationale verplichtingen

Het loopt regelmatig fout bij de voorbereiding en uitvoering door ons land van internationale overeenkomsten. Vooral de coördinatie en het overleg kunnen aanzienlijk verbeterd worden. Ook de voorbereiding van de internationale vergaderingen zelf zou moeten worden geformaliseerd.

Een ander zeer punt is het nakomen van het financieel engagement door België. De milieuproblemen zullen nooit opgelost geraken als er niet tegelijk een wereldwijde herverdeling van de welvaart komt. Over de afgesproken bijdrage aan het Wereldmilieufonds (GEF), de al zo vaak beloofde verhoging van de bijdrage aan ontwikkelingssamenwerking en een substantiële kwijtschelding van schulden zou al lang geen discussie meer mogen zijn. Toch dwingen de feiten mij er opnieuw op aan te dringen dat:

- België zijn verplichtingen aan GEF II volledig nakomt, d.w.z. 1,2 miljard gespreid over vier jaren;
- het mytische bedrag van 0,7% van het BNP aan officiële ontwikkelingssamenwerking besteed wordt en dat binnen een realistische tijdsspanne (zoals opnieuw bevestigd werd op de Sociale Top van Kopenhagen en wat ook de eerste minister beloofde aan het NCOS);
- de schuldenkwijtscheldingsprogramma's worden verdergezet en uitgebreid.

In dit kader stelt zich de vraag in hoeverre binnen de Belgische ontwikkelingssamenwerking, naar Nederlands model, bilaterale contracten voor duurzame ontwikkeling kunnen worden gesloten. Deze

contracten houden in dat de donor niet alleen financiële toezeggingen doet, maar ook afspraken over het eigen binnenlands (milieu- en ontwikkelings)beleid aangaat. Behalve op wederkerigheid (wederzijdse verplichtingen) steunen deze contracten op gelijkwaardigheid tussen de partners. Het voordeel van dergelijke contracten is dat de partners elkaar kunnen aanspreken op de gevolgen van hun binnenlands beleid voor milieu en ontwikkeling op mondiale schaal. Centraal staat in deze projecten zowel de samenhang tussen Noord en Zuid als tussen milieu en ontwikkeling.

Johan De Mol,
Volksvertegenwoordiger